



Povara Anastasiei

o istorie optimistă despre salariul de trai

Această lucrare a fost
publicată cu sprijinul
Oficiului Regional "Dialog
în Europa de Est" al Fundației
„Friedrich Ebert”



**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

Text și ilustrații
de Lilia Nenescu
și Vitalie Sprânceană

Platzforma 2020

Povara Anastasiei

o istorie optimistă despre salariul de trai



Anastasia așteaptă la stația de autobuz din centrul satului. E singură. Celelalte femei cu care lucrează împreună la fabrica de confecții "Conftext" nu au ajuns încă.

E frig, ca în toate diminețile de toamnă. Anastasia își privește cizmele murdare și ude: roua și praful s-au lipit de ele în câteva straturi. Își suflă în mâini să se încălzească – aburul cald stăruie puțin în palme, apoi se prelinge printre degete.

Anastasia verifică ceasul.

"Mai am timp", își zice ea.

...O perdea deasă de ceață stăruie deasupra satului. Siluetele copacilor de pe marginea șoselei abia se întrevăd prin pîclă. În depărtare se aude un lătrat de câini, apoi liniștea dimineții e spartă de un cocoș, de undeva din mahalaua de sus se aud voci de oameni și animale, zgomotul răgușit al unui tractor ce pare să nu vrea să se pornească.

Din ceață răsar două figuri. Sînt Ala și Olia, colegile de muncă ale Anastasiei.

Zgribulite, învăluite de aburul respirației, ele se apropie de stație.



"Neața, fetelor."

"Ești mai harnică, Nastia. Crezi că o să-ți dea premiu dacă vii mai devreme la stație ori poate vrei să-ți adauge așteptarea în orele plătite?", glumește Ala.

"Ei da, știu eu că aștept din contul meu, și tot pe gratis îngheț."

"Așa-i, așteptăm din contul nostru, înghețăm din contul nostru, muncim din contul nostru, ne îmbolnăvim din contul nostru..."

Rînd pe rînd se alătură și alte femei...

În cîteva minute vine și autobuzul.

Femeile se grăbesc să urce.

În autobuz e cam frig și scaunele sînt reci dar odată plin acesta se încălzește.

"Jumătate de oră pînă în oraș nu e atît de mult", glumește cineva. "Nu reușești nici să îngheți de-a binelea, nici să te încălzești ca lumea și nici măcar să ațipești."

"Poate rugăm șoferul să o ia pe un alt drum, mai lung, să reușim și noi să dormim și să ne încălzim?", adaugă alta.

Din vorbă în vorbă autobuzul ajunge la fabrică...



Fabrica de îmbrăcăminte "Conftext" ocupă halele de producție ale fostei fabrici "Lenin". Mozaicul deasupra intrării în fabrică, care-l reprezintă pe Lenin vorbind cu câteva cusătorese e aproape tot ce a mai rămas ca mărturie a acelei epoci, dacă nu luăm în calcul directorul fabricii (care e tot același) și sindicatul muncitoarelor (care a fost moștenit și el de la vechea fabrică)...

Femeile trec pe lângă aparatul de cafea din hol, Anastasia își ia un ceai ca să se încălzească, apoi urcă și ea.

Salută paza de la intrare, atinge cardul de serviciu la turnichetă și intră.

Începe o zi nouă de muncă... Ultimii 3 ani, fiecare zi de muncă a Anastasiei a fost oglinda sau copia repetată a zilei precedente. Anastasia lucrează la mașina de garnisire și face ultima operațiune la rochie: tivirea.



E vineri seară. Ziua de muncă tocmai s-a încheiat. Plouă mărunț. Deja în plină noapte, Anastasia coboară din autobuz. Satul e așa cum l-a lăsat dimineața: rece și întunecos.

Trece pe la micul magazin din sat (sătenii îi zic barul lui Maria) să ia pâine, lapte, săpun, unt, orez. "Să nu uit să iau și ceva dulce pentru copii", își zice Anastasia. N-are bani, așa că o roagă pe Maria să treacă costurile în caietul de datorii. Tot satul face așa – Maria glumea uneori că sumele trecute în acest caiet sînt de zeci de ori mai mare decît marfa pe care o are în magazin și dacă ar arde caietul ar fi mai mare pierdere decît dacă ar arde magazinul!

Anastasia iese din magazin și o ia încet spre casă.

Ajunge acasă ruptă de oboseală.

Familia o așteaptă cuminte în jurul mesei. Pe o vreme ca asta o farfurie fierbinte de zeamă e nu doar binevenită ci chiar binecuvîntare.

Pe fundal, televizorul povestește știrile zilei.

"În Australia sînt incendii. În India iar plouă intens și curg case la vale. Președintele țării s-a întîlnit cu fermieri din raion. La Chișinău un grup de cetățeni a organizat un protest în fața mall-ului."

Anastasia își ciulește urechile.



"Împotriva cui și pentru ce să protestezi la mall, că sînt prețurile prea mari?"

Ascultă mai departe...

"Grupul de cetățeni a protestat în fața centrului comercial pentru a-și exprima solidaritatea cu muncitorii care confecționează încălțăminte și hainele pe care le purtăm. Ei și-au exprimat nemulțumirea față de condițiile de muncă din industria textilă, și au cerut brandurilor globale care produc în Moldova: Bike, Prinark, Xara, Rochia-to să plătească muncitorilor salariul de trai. De asemenea, protestatarii au făcut un apel general către toți consumatorii să se alăture mișcării care

cere mai multă responsabilitate din partea brandurilor și condiții mai bune pentru muncitori."

Anastasia se întoarce spre televizor și începe să privească cu atenție. Vede un grup de vreo 30 oameni care stau în fața centrului comercial cu pancarte și megafoane. Încearcă să citească mesajele de pe pancarte.

"Stop consumerismului!"

"Salarii de trai pentru muncitori și muncitoare!"

"Oamenii înaintea profitului!"

"Haine curate, nu profituri murdare!"

...Dictora de la televizor continuă: "Acțiunea de

protest este prilejuită de Black Friday, ziua în care magazinele afișează reduceri majore la toate produsele pentru a atrage mai mulți cumpărători și a face vânzări mai mari.”

O protestatară explică mai departe: ”prețul cu care sunt vândute hainele de Black Friday este cel mai apropiat de prețul real al hainelor. Dacă o haină se vinde la reducere de 70% asta înseamnă că peste 70% din costul ei este profit, celelalte 29% sunt costurile care se achită pentru materia primă, designul, promovarea și transportul hainelor. Doar 1% din costul hainei merge spre muncitorul care a cusut-o. De aia protestăm. Cerem ca muncitorii să fie plătiți corespunzător pentru munca lor. De Black Friday, companiile nu sînt în pierdere – ele doar decid să jertfească puțin din profit ca să cîștige mai mulți cumpărători”.

Un alt protestar continuă ”Cerem brandurilor să jertfească din profit nu doar de Black Friday. Cerem brandurilor să sacrifice nu 70% din profit, dar măcar 3% pentru ca muncitorii să primească salariul de trai. Adică un salariu care să le acopere necesitățile de bază pentru ei și familiile lor: hrană, îmbrăcăminte, locuință, educație, transport, sănătate. Și care să le permită muncitorilor să economisească niște bani pentru cheltuieli neprevăzute. În Moldova, salariul de trai a fost calculat și constituie aproximativ 12 000 de lei.”

Bunica pufnește în rîs.

— Auzi Naste, 12 000 de lei ar trebui să ai. Și tu cît primești amu, 4500 de lei?

— Da, cam 4500. Uneori oleacă mai mult, alteori mai puțin.

— Mămica, mămica, intervine în discuție Nicu, dacă o să ai salariu de 12 000 de lei o să ne ducem în sfîrșit la mare?

— Clar că ne ducem, dragul mamei.

...Anastasia nu-și crede urechilor. E mirată – nu se întîmplă prea des să vadă la televizor știri despre

munca ei și despre proteste care să vorbească despre condițiile din fabrici și despre salariile mici.

A mai auzit de la sora ei, Tamara, care lucrează în Spania, despre faptul că mulți oameni protestează în fața magazinelor și mall-urilor împotriva reducerilor și a consumerismului. A mai auzit, desigur, și despre proteste pentru salarii mai mari (de fapt ele vorbeau cu alte colege de la fabrică să ceară salarii mai mari cu începere din anul viitor). Dar nu a auzit niciodată de ”salariu de trai”.

”Oamenii ăștia vorbesc despre salariu de trai. Înțeleg ce e asta și sună extrem de simplu dar mă simt de parcă aud prima oară despre asta. Trebuie să văd eu ce-i cu acest salariu de trai și cu ce se mănîncă...”

Căutarea informației însă trebuie să mai aștepte... După ce buletinul de știri se încheie, copiii continuă să privească un film iar Anastasia își caută de



treabă prin casă. Are încă atâtea lucruri de făcut! Cît bunica strînge masa, Anastasia deja a umplut o mașină de rufe, apoi spală vesela.

"Trebuie să cos nasturele la pantalonii lui Dan. Și Nicu îmi zicea că a agățat la școală scurta și a rupt-o la mînici. Anul ăsta o mai poartă, că e bună și n-am de unde să cumpăr alta, dar la anul o să-l strîngă deja, că crește repede, și va trebui neapărat una nouă..."

În timp ce mătură prin casă Anastasia își zice că trebuie să-și amintească neapărat sîmbătă sau duminică să se uite și la încălțămîntea de iarnă a lui Nicu, să vadă dacă nu a crescut copilul din ea, dacă nu-l strînge și dacă nu se rupe. Îi zice aproape în fiecare zi să fie atent, să nu bată chiar toate



pietrele de pe drum că nu prea are de unde să îi ia cizme noi dar îl știe pe Nicu că e năzbîtos și probabil n-o ascultă.

"E copil, își zice Anastasia, și trebuie să se joace și nu e de vină că eu nu am bani..."

Într-un tîrziu, după ce copiii au adormit, iar bunica și-a spus rugăciunea de seară și s-a culcat și ea, Anastasia găsește ceva timp să moțăie în fața calculatorului.

Scrie cîteva mesaje: unul surorii din Spania, altul – unei colege de clasă care muncește în Israel, privește cîteva videouri scurte cu rețete culinare, idei de reparație pentru casă, flori de cameră... Își amintește despre protestul din fața mall-ului. Introduce în motorul de căutare: salariul de trai în Moldova. Îi apar cîteva rezultate.

"Hm, am mult de citit", își zice Anastasia.

Găsește un studiu care calculează salariul de trai pentru Moldova.



Întâlnește iar cifra de 12 000 de lei. E curioasă cum au ajuns oamenii ăștia la cifra asta. "De ce nu 12 mii? Sau 10 mii? De ce e atât de mare diferența între salariul de trai și salariul pe care-l primim noi? Ce spune guvernul și ce zic companiile la așa sugestii de salarii?"

A trecut de miezul nopții dar Anastasia continuă să citească cu interes.

Cică acei jurnaliști care au calculat salariul de trai în Moldova au făcut un fel de sondaj printre muncitoarele de la o fabrică de haine din sudul țării. Au rugat muncitoarele să își noteze cheltuielile ali-

mentare pentru o lună, cu prețurile reale pe care le-au plătit pentru fiecare produs. Apoi jurnaliștii au calculat un fel de dietă tipică de 3000 Calorii (ceva care, așa a înțeles Anastasia, e undeva la mijloc între ce mănîncă oamenii de obicei și ce ar trebui să consume pentru a fi sănătoși). O persoană adultă e calculată ca o unitate de consum, iar un copil ca jumătate de unitate de consum. Familia medie e compusă din 3 unități de consum, ca și la mine 2 adulți și 2 copii. După asta au calculat cît ar costa să mănînce sănătos o familie de 3 unități de consum timp de o lună. În Moldova, conform

calculelor lor, oamenii cheltuie aproape jumătate din venitul lor pentru mâncare. Așa că ulterior, au înmulțit suma obținută pentru hrană cu 2, pentru a acoperi și cheltuielile nealimentare. Astfel au obținut suma de 12 000 de lei...

Anastasia se gîndește că și familia ei e compusă din 4 membri, sau cum zicea studiul "3 unități de consum", sau cum le-ar zice Anastasia 3 guri de consum. Și numai ea muncește. Bine, are și bunica o pensie de 1000 de lei dar asta nu schimbă tare mult bugetul familiei.

Anastasia nu se poate reține să nu viseze cum ar fi viața ei dacă ar avea salariul de 12 000 de lei. Cum ar cumpăra mâncare mai bună pentru copii, cum ar lua mamei sale o pereche de cizme noi, cum i-ar scoate pe copii mai des din sat (măcar la un teatru de păpuși), cum ar schimba ușile vechi (cea de la camera copiilor s-a umflat deja atît de tare încît nu se mai închide ca lumea și spre dimineața e deja frig în camera copiilor), cum ar merge în sfîrșit la dentist pentru a vedea ce e cu măseaua care o supără de vreo două luni.

"Ar fi frumos", își spune. "Dacă nu ar trebui mîine să mă scol cu noaptea în cap aș mai căuta chestii despre acest salariu pentru viață..."

Stinge calculatorul și merge la culcare...



Casa Anastasiei e la capătul satului: două drumuri mai la vale de unica stradă asfaltată. (În fiecare dimineață când e glod și trebuie să meargă la serviciu, Anastasia își ia o pereche de galoși ca să poată ieși la trasă. Apoi, îi lasă după poarta Alei, o colegă de muncă. Seara face operațiunea inversă: lasă cizmele și încălță galoșii pentru a răzbate acasă.)

Casa așteaptă demult să fie reparată – ferestrele s-au tot ros de atîția ani în care în loc să fie schimbate sînt vopsite cu încă un strat de vopsea, ușile s-au tot umflat și dezumflat încît nu se mai închid, iar pe pereții exteriori au apărut cîteva crăpături.

"Ce să te aștepti de la o femeie singură?", se consolează Anastasia. "Dacă fostul meu soț ar umbla mai puțin cu borcanul după băutură și și-ar aminti măcar din cînd în cînd că are doi copii de hrănit poate strîngeam niște bănuți și reparam casa. Noroc de mama că face cum face și de fiecare dată reușește să pună deoparte 100-200 lei din pensie. Așa am izbutit vara asta să schimbăm gardul că intrau în ogradă toate lighioanele de pe drum. Și Dan e taman la vîrsta cînd dacă îl scapi din vedere pe 2 secunde nu-l mai găsești decît hăt lîngă fîntînă. Știa deja toate crăpăturile, și nu ne



ajuta deloc șiferul pe care l-am sprijinit de gard ca
să le acoperim. Și tot noroc de mama că o pus și ea
niște bani și am cumpărat 7 scladometri de lemne.
Deamu poate să vină frigul.



Anastasia lucrează deja de 7 ani la "Conftext". Primele șase luni, ca începătoare, a călcat rochiile cusute de alte muncitoare. Apoi a trecut și ea la mașina de cusut – îi plăcea mai mult să coase decât să calce, i se părea mai "creativ" așa. Un motiv mai pragmatic era că mâinile ei deja nu mai aveau loc care să nu fi fost fript iar munca de cusătoreasă era totuși mai bine plătită. În loc de 2000 de lei acum putea primi între 3000-4000 de lei, în dependență de norma pe care o îndeplinea. A intrat în sindicatul fabricii chiar de la început. Asta era regula nescrisă, venea la pachet cu contractul de muncă.

Luna trecută, după ce Alexandra, una din muncitoare din comitetul sindical de la întreprindere a ieșit la pensie, colegile au propus-o pe Anastasia să îi ia locul.

"Ce, fetelor, chiar nu aveți alte subiecte de glumă? Cum să ajung eu în comitetul sindical? Ce să fac acolo? Mie mi-i frică și mă tem să vorbesc la adunări, cu atît mai mult în fața șefilor. O să mă pierd, poate alegeți pe altcineva?"

Colegile au insistat însă și Anastasia a ajuns să fie și membră în comitetul sindical al întreprinderii. La început se simțea intimidată că va trebui să vorbească, la unele ședințe sindicale, de la egal la

egal cu șefii (pe care trebuia să îi asculte cu atenție în timpul lucrului și de a căror priviri se temea), că va trebui chiar pe alocuri să îi contrazică...

Frica i-a trecut însă când a înțeles că e acolo nu doar pentru sine ci că vorbește, de asemenea, și pentru speranțele colegelor ei.

I s-a făcut atunci rușine de rușinea ei: munca pe care o făcea în sindicat era prea responsabilă pentru a lăsa loc de timiditate. Înțelegea că de ea și de vorba ei depinde de multe ori hrana colegelor și colegilor și a familiilor lor.

Anastasia simțea că devine mai hotărâtă, mai îndrăzneță, mai combativă.



Luni dimineața Olia și Ala au ajuns înaintea ei la stație.

— Naste, am văzut ce ai postat ieri pe facebook. Ți-o plăcut protestul de la capitală?

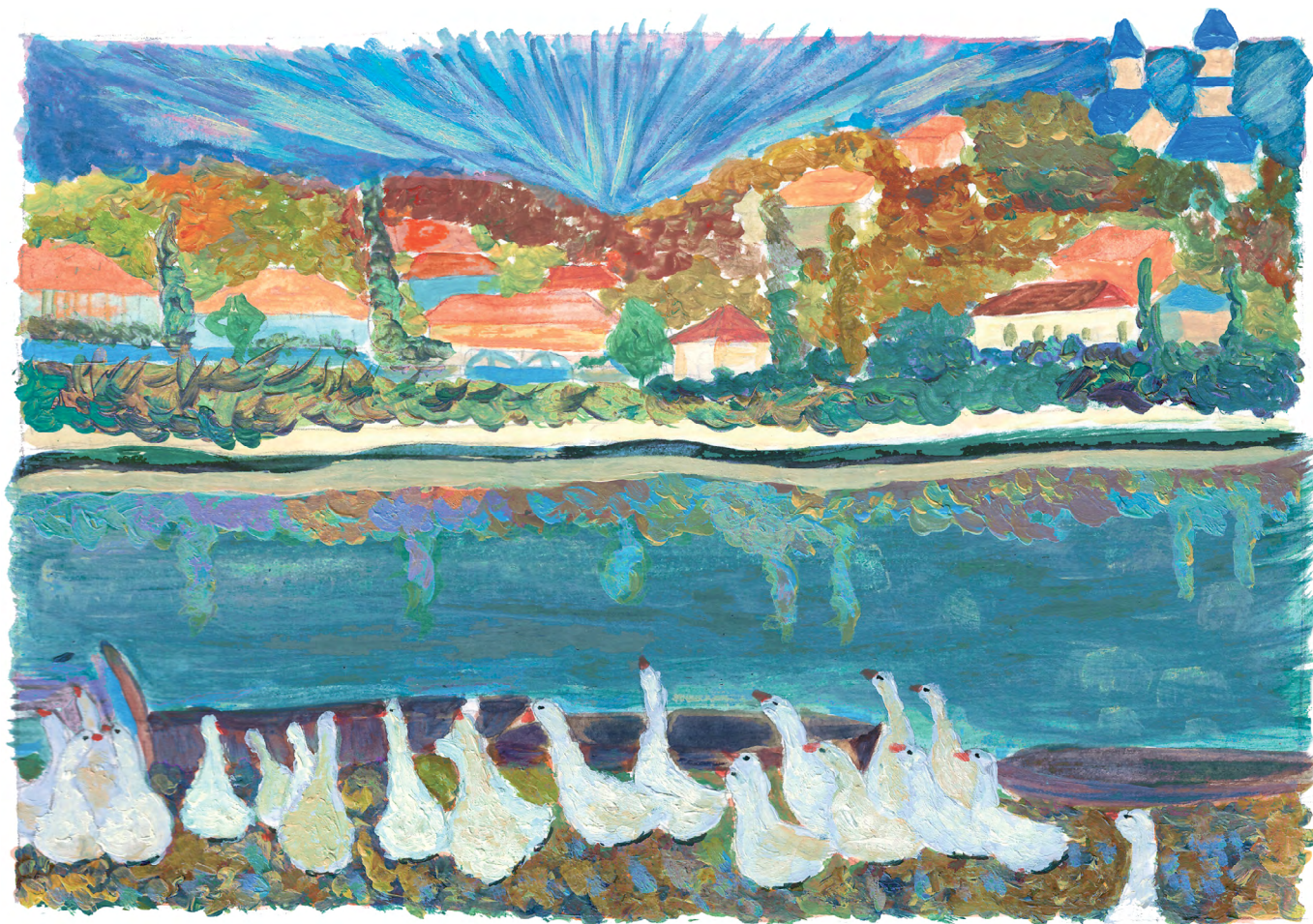
— Hai să facem și noi un protest repejor în fața pieței din raion? rîde Ala.

— Ce probleme fetelor?! Numai că rochiile de la Rochiato nu se vînd la piața din raion. Dar dacă să ne gîndim serios nu v-ar plăcea să avem un salariu care chiar să ne ajungă să trăim și să ne creștem copii? Ori vrei să ne ducem și noi în Italia sau Israel cum s-o dus Valea de la linia 1, sau Tania de la linia 2?

— Ei Naste, vrei vulpe cașcaval? Am vrea să avem 12 000 lei salariu dar cine să ni-l plătească?

— Ole, vulpea n-are de trimis copchii la școală, n-are nevoie să cumpere lemne pentru iarnă, dacă i se prăbușește podul repede își sapă altă vizuină și nu în ultimul rînd vulpii nu-i trebuie scurtă și încălțări în fiecare sezon. Așa că dacă eu aș fi vulpe salariul de acum mi-ar fi ajuns să mănînc cașcaval măcar și de 3 ori pe zi. Iaca tu, Ala, cînd ultima dată ai mîncat cașcaval?

— De ziua lui Andriușa, luna trecută. Nu pot să neg că îmi place cașcavalul și nu m-aș împotrivi să-mi permit să-l cumpăr nu doar de sărbători. Apu ce,



Naste, crezi că istoria cu salariul ista pentru viață nu-i poveste de adormit copiii?

— Nu știu cum o dormit copiii dar eu am adormit greu. Am mai citit pe internet cu ce se mănâncă acest salariu și apoi am visat cu ochii deschiși pînă pe la 2 dimineața. Sper să nu adorm azi la lucru.

— N-ai nici o șansă să adormi, știi cum se zice în popor: pișcă-mă să știu că nu visez. Așa-i și cu lucrul nostru, cum ațipești, cum mașina de cusut îndată te înțeapă, glumește Olia.

Între timp, și alte femeile au ajuns la stație iar în scurt timp a venit și autobuzul. În drum spre fabrică, femeile au continuat să vorbească despre

salariul de trai. Din glumă în glumă, discuția a devenit într-un moment foarte serioasă.

— Fetelor, mie îmi vine să strig de tristețe și neputință de fiecare dată cînd, la sfîrșit de lună, după ce împrăștii salariul prin magazine, plătesc comunale, mai cumpăr copiilor cîte ceva și mă trezesc fără bani și...cu o lună înainte de muncit și trăit pe datorie. Și în fiecare lună așa, și de fiecare dată mă rog să nu se întîmple ceva neprevăzut că n-o să am de unde să acopăr gaura.

— Bine că la bar putem lua pe datorie. Eu altfel n-aș supraviețui de la salariu la salariu.

— Iar eu dacă nu aș crește 20-30 gîște pe iaz în

fiecare an, nu știu dacă copiii mei ar mai mânca carne, zice Nastea.

— Și asta e moral? Asta e corect? Adică, eu mă rup în șapte să fac norma și muncesc din greu să supraviețuiesc de la lună la lună iar șeful Rochiato, am auzit, trăiește într-un palat la Milano, are iaht propriu și călătorește în jurul lumii când are chef?!

— Apu, iahtul lui e din sudoarea noastră...

— Nici șeful nostru, domnul Vasile, nu trăiește rău deloc. Casă în raion, casă la Chișinău – eu nu l-am văzut să muncească mai mult decât noi.

— Nu cred că tocmai ar muri de foame dacă s-ar împărți cu noi din câștig și am avea și noi o viață mai decentă. Poate chiar ar dormi mai liniștit...

— Auzi, Anastasie, da voi la comitet nu vreți să ridicați întrebarea asta? Poate nu 12 mii chiar, dar măcar în jumătate și tot ar fi un lucru mare.

— Fetelor, m-am gândit și eu toată ziua de duminică la asta: ce-ar fi să vorbesc cu Tamara despre asta. Nu trebuie să ne rugăm de salarii mai bune, ar trebui să le cerem. Chiar azi o să merg la Tamara și o să vorbesc cu ea. De fapt, vorbesc cu ea imediat ce ajung la fabrică...

Femeile nici nu și-au dat seama cum din vorbă în vorbă au ajuns la fabrică.

Anastasia se îndreaptă direct spre mașina de cusut a Tamarei.

Aceasta este deja la locul de muncă.

— Tamara, ai două minute?

— Da, Naste, spune.

— Uite, eu am privit la televizor vineri seara un reportaj despre un protest în fața mall-ului...

— Cel despre salariul de 12 000 lei? L-am văzut și eu, m-a atins și pe mine.

— Da, despre el e vorba. Oamenii ăia vorbeau despre un salariu pentru viață. Eu am mai căutat pe internet informație despre asta și am găsit destulă – s-a scris chiar și la noi în Moldova despre asta.

— Da tu știi cum au ajuns ei la 12 mii de lei? Că mie mi se pare că au luat cifra asta din pod.

— Nu, nu i-au luat din pod, i-au calculat atent după ce au discutat cu alte muncitoare de la alte fabrici, au pus aici și cheltuieli pentru mâncare, și pentru haine, sănătate, educație, locuință, transport și chiar pentru lucruri neprevăzute. Și cifra e reală. Eu m-am gândit mult la asta. Am înțeles că la noi salariul e mic și noi trebuie să plătim toate acestea din buzunarul nostru și încă să mai hrănim 2-3 guri deasupra. Dacă eu înțeleg corect problema e că fabrica nu vrea să ne ajute să plătim pentru lucrurile astea.

— Și, ce vrei de la mine, ce vrei de la sindicat?

— Păi, vreau să mă sfătui ce putem face ca fabrica să ia asupra ei o parte mai mare din cheltuielile astea. Slavă Domnului, am văzut că are de unde.

— Adică, tu vrei ca noi să cerem de la administrație salariu ista de trai?

— Da, chiar asta vreau.

— Ești nebună? Tu chiar crezi că dl. Vasile doar atîta așteaptă ca să venim noi cu jalba în proțap să ne jeluim că vrem salariu mai mare? Tu crezi că el are un sac de bani în safeu și nu i-a trecut nici odată prin minte ideea să îi împartă cu noi? Hai să nu fim naive, Anastasia...Apoi, cum putem noi două să decidem ce face sindicatul dacă nu ne-am consultat încă cu ceilalți membri?

— Eu vreau să ridic întrebarea asta la adunarea sindicatului, Tamara.

— Eu nu cred că e o idee bună, și îți spun de ce. Tu ești nouă, nu prea ai experiență de lucru cu sindicatele și directorii. Tu știi câte fabrici de confecții au sindicate? Cel mult 10 % din toate și asta e tare optimist. Din cele noi aproape niciuna nu are. Noi sîntem într-un sens norocoase că s-a păstrat sindicatul după privatizarea fabricii. În toți anii aceștia nu ne-a fost deloc ușor. Am luptat pentru muncitoare și muncitori dar am făcut-o cu cap:



nu te supăra, dar noi niciodată nu am cerut șefilor ceva ce am văzut aseară la televizor. Așa ceva nu funcționează. Viața reală e diferită de ceea ce arată la televizor... Și protestarii ceia, lor poate li-i ușor să ceară salarii mai mari în fața mall-ului, ei n-au ce pierde dar nouă ne e tare greu să facem asta din interiorul fabricii, noi riscăm să pierdem totul.

— Tamara, dacă ei cer ceva pentru noi în fața mall-ului înseamnă că nu sîntem singure și că sindicatul are prieteni în afara fabricii.

— Anastasia, tu ai intenții bune, dar ești tare naivă. Dacă vrei salariu mare, salariu pentru viață, cum ai văzut la televizor, mergi singură la dl. Va-

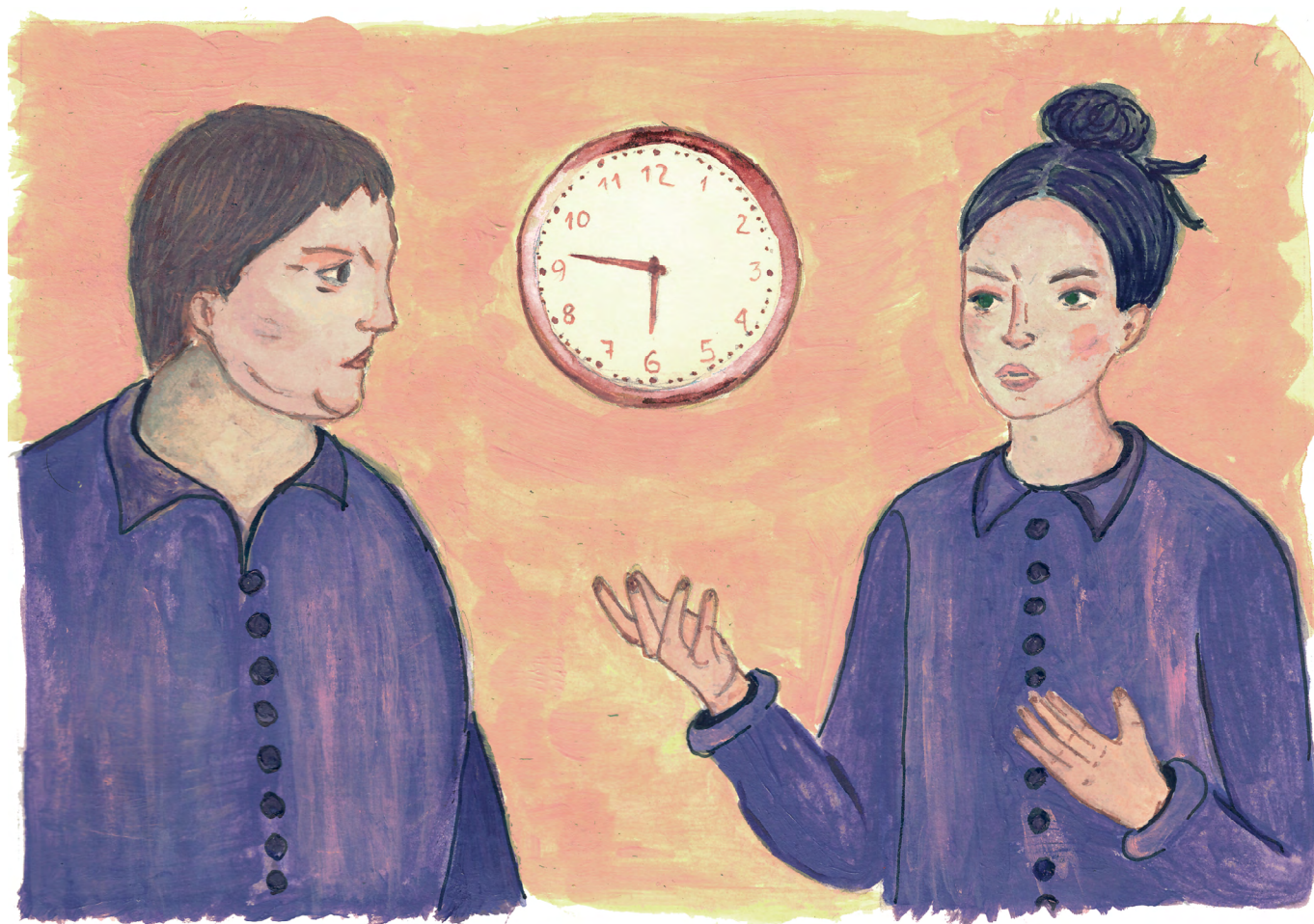
sile și cere, să vedem ce îți răspunde! Ori fă două sau trei norme!

— Tamara, noi de aia avem sindicat ca să nu vorbim singure cu dl. Vasile și să nu ne cerem drepturi fiecare în parte. Sindicatele înseamnă să facem lucrurile împreună.

— Anastasia, mergi mai bine și lucrează că deja vorbim de jumătate de oră și ne trezim că nu facem norma și n-o să luăm nimic pe ziua de azi. Mai gîndește-te, mai calmează-te, o să vezi că o să ajungi la aceeași concluzie: este imposibil...

Anastasia ar vrea să-i răspundă ceva tăios, dar preferă să plece. Oricum nu rezolvă nimic –

o știe pe Tamara: aceasta ar ceda orice pentru a-și păstra poziția de șefă al comitetului sindical de la fabrică. Dar Anastasia știe că nu va ceda. Vinerea viitoare e adunarea sindicală, și cine e Tamara ca să-i închidă gura. Între timp o să mai citească, o să mai vorbească cu alte muncitoare să vadă dacă o mai susține cineva.



Vineri dimineață Anastasia i-a spus mamei să n-o aștepte la cină că va întârzia: imediat după muncă începe adunarea sindicală și ea poate dura pînă la miezul nopții. (De fapt, de cele mai multe ori cam atîta durează).

E emoționată – între timp a reușit să povestească despre ideea ei cu salariul de trai mai multor colege dar a auzit că și Tamara, pe de altă parte, tot a vorbit cu unele colege pe care a încercat să le convingă că ideea Anastasiei este una periculoasă.

"Fie ce-o fi, o să vorbim deschis față de toate colegele. Lasă să știe toată lumea cine și ce poziție are, că nu sîntem copii să ne șușotim pe la colțuri."

Adunarea este deschisă de Tamara care citește ordinea de zi.

- "1. Cu privire la organizarea și desfășurarea activităților culturale, consacrate sărbătorilor de iarnă.
2. Cu privire la acordarea premiilor de Anul Nou.
3. Cu privire la graficul acordării concediilor anuale pentru anul 2021.
4. Cu privire la repartizarea foilor de odihnă membrilor de sindicat în anul 2021".

Chiar dacă Tamara n-a inclus chestiunea salariului de trai pe ordinea de zi, aceasta deschide ședința vorbind exact despre asta.

— Colege și voi, cei doi colegi, în ultimele două săptămîni am auzit la fiecare mașină de cusut discuții despre visul roz al Anastasiei, despre cum toată lumea de la fabrică ar putea primi, prin nu știu ce minune despre care nici Anastasia nu știe, un salariu de minim 12 mii de lei, căruia Anastasia îi zice salariu pentru viață și despre care a auzit la televizor. Nu-i vorbă, toată lumea ar fi fericită dacă am avea așa salarii, dar eu, spre deosebire de alții, mă trezesc din vis cînd vin la lucru și nu încurc visele cu realitatea. Nu doar că așa lucru este imposibil și ireal dar dacă ne apucăm să cerem așa ceva atunci riscăm cu toate să ajungem pe drumuri pentru că vom fi concediate. Și crezi că domnului Vasile îi tare dragă de noi și n-o să poată trăi fără noi? El mîine poate găsi cu cine să ne înlocuiască. Singure știți că ofertele de lucru nu se tăvălesc pe jos. Avem de ales între...

Anastasia simte că trebuie să intervină așa că se ridică în picioare și o întrerupe pe Tamara:

— Dragă colegă, ar fi fost mai corect dacă lăsați pe cea care a pornit cu ideea asta să o prezinte în fața adunării, ca să discutăm și noi cum se cuvine. În loc de asta tu ai prezentat cum ai vrut, ai vorbit așa de pocit despre ideea mea încît orice om întreg la minte s-ar fi gîndit că sînt o nebună... Dă-mi voie să vorbesc eu despre asta că tot eu am pornit discuția...

— Păi, chestiunea asta nici măcar nu e în ordinea de zi, se apără Tamara.

— Serios, de asta ai început ședința cu ea? Dacă tu poți să vorbești despre lucruri ce nu-s în ordinea de zi, eu tot am acest drept...

— Are acest drept, lasă să vorbească, se aude încurajator o voce din sală. Este Olga, consăteanca Anastasiei. (Ce bravo e, se gîndește Anastasia, știe, ca o prietenă adevărată, cînd am nevoie cel mai mult de ajutor).

— Da, o să vorbesc. De fapt, cam cu fiecare dintre voi am vorbit în parte în ultimele două săptămîni. N-o să vă explic acum încă o dată ce e salariul

pentru viață dar puteți compara ce v-am zis eu, tonul, atenția și entuziasmul cu care am făcut-o cu modul în care Tamara a vorbit. Pentru început, eu am vorbit cu respect și cu credința că se poate, că trebuie să încercăm. Tamara vă spune deodată că nu se poate. În al doilea rînd o să mai adaug ceva care am priceput după ce am mai citit despre acest salariu pentru viață și despre cum alte muncitoare și muncitori din alte părți luptă pentru el. Vă spun un secret: salariul pentru viață nu este ceva ce noi cerșim de la director sau de la Rochiato, nu este o favoare sau un capriciu pe care am vrea ca ei să îl îndeplinească. În toată lumea muncitorii care luptă pentru salariul pentru viață, luptă pentru el ca pentru un drept al lor, ca pentru ceva ce li se cuvine. Cînd v-am zis despre salariul pentru viață n-am pornit doar de la un protest care l-am văzut la televizor. Așa iese că la noi vestea asta a ajuns mai tîrziu. Dar în alte țări, muncitorii, syndicatele, activiștii și alte organizații vorbesc și cer salariul pentru viață de zeci de ani. Poate vă întrebați ce au obținut ei în acești ani?! Poate n-au ajuns încă să primească toți salariul pentru viață, dar cel puțin în unele companii asta a ajuns să fie realitate. Și asta au făcut-o oameni simpli, muncitori ca și noi. Și tot ca și noi lor de la început li se părea asta o idee imposibilă. Dintr-o parte vi s-ar părea că nu-i prea mult, dar oamenii ăștia au reușit să scoată problemele de la mașina de cusut la lumina zilei, să construiască alianțe cu muncitori din alte fabrici și țări. Ce credeți că Rochiato produce rochii doar la noi în fabrică? Produc și în România și în Ucraina și acolo oamenii primesc tot bănuți ca și noi. Dar știți cît costă o rochie pe care o coasem noi? Iaca chiar rochia de seară pe care am cusut-o azi?

— Ei cît să coaste, vreo 500 de lei?

— Da cam așa, numai că nu 500 dar 2400. Țsta e prețul cu care se vinde rochia.

— Cum adică 2400? Aurica, cît costă la voi să coaseți pensele?

— 1 leu operațiunea.

— Apu iaca, în total cîte operațiuni avem? Croitul fustei, corsajului, bretelelor, manjetelor, cordonului, prelucrarea la liniară cu elastic a gulerului, cordonului, manjetelor, prelucrarea bretelelor la mașina de garnisire, cusutul penselor, agățarea prin întărire a bretelelor, cusutul lateralelor fustei, corsajului, asamblarea manjetelor, întărirea manjetelor cu surfilator, alipirea manjetelor, alipirea gulerului, alipirea bretelelor, cusutul gherghefului la surfilator, tivirea rochiei cu 3 ațe la mașina de garnisire.

— Peste 20 de operațiuni, șoptește o voce din sală.

— Fiecare operațiune cîte 1-4 lei? Noi primim cam 100 de lei ca să coasem rochia, de la croială pînă la finisare, și coasem cîteva sute de rochii pe zi. Hai să mergem pe exemplul unei singure rochii. 100 lei sînt plătiți muncitorilor pentru munca de a produce rochia. Dar ceilalți 2300 de lei în buzunarul cui ajung? Adică iese că din 100 lei de rochie ne împărțim cîteva zeci de oameni, dar din restul 2300 se împart doar cîteva și la ei, evident, ajunge mai mult. Eu ce vreau să zic e că este de unde pentru fabrică să ne crească salariile. Dacă ne-ar plăti măcar 300 de lei pentru rochie tot ar fi mai bine și nici proprietarii nu ar fi mai săraci.

— Precis n-ar muri de foame și nici n-ar mânca posmagi.

— Măi dar vă credeți așa de deștepte. Naste, tu singură spui că Rochiato are fabrici și în România și în Ucraina. Și cum crezi, dacă noi din prostie îi cerem să ne plătească de 3-4-5 ori mai mult decît primim acum nu crezi că el pur și simplu o să-și strîngă castrafuțele și o să-și mai deschidă o fabrică în România sau Ucraina sau în altă parte? De ce sînteți așa de nemulțumitoare?! Ziceți bodaproste că aveți de lucru și de ghine de rău aveți ce mânca și nu căutați pe dracu. Credeți-mă că el nu-i departe. Hai mai bine să discutăm despre ale noastre. Ce colinde și urături pregătim de Anul Nou? Cîți bani alocăm pentru cadourile copiilor?

— Tamară, am impresia că încă n-am ieșit de la școală. Chiar nu vezi că vorbim despre ceva care ne doare? Care colinde?! Ce a făcut sindicatul ca să ne mărească salariile? Că asta nu e o discuție nouă. De cît timp vorbim despre faptul că normele tot cresc dar salariile nu.

— Salariile o să crească cînd guvernul o să mărească salariul minim. Așa că data viitoare la alegeri o să știți ce să cereți dar pînă atunci hai să ne căutăm de treabă și să nu dăm cu bățul în baltă că tot pe noi ne murdărim. Anastasia, dacă ești așa de nemulțumită de cum lucrează sindicatul, poți să-ți faci altul și să visați acolo despre salariul pentru viață și alte nebunii.

— Tamara, sindicatul nu e proprietatea ta personală. Dar eu oricum o să ies și chiar o să fac altul pentru că în sindicatul acesta nu doar tu te temi să fii activă. Așa e situația pînă sus pînă la confederație. Și chiar dacă aș reuși să te conving pe tine după asta oricum o să mă ciocnesc cu alți șefi de ai tăi.

— Drum bun și cărare bătută.

Anastasia ar vrea să mai riposteze dar simte că partea utilă a discuției s-a încheiat demult și că ceea ce se întîmplă acum nu-i mai mult decît un schimb de replici furioase care nu schimbă nimic. Își ia geanta și pleacă. E urmată de Ala, Olia și alte cîteva colege. Tamara rămîne contrariată – simte că nimeni nu mai este interesat de ordinea de zi inițială așa că închide supărată ședința.

— Ne vom vedea cînd vom învăța să respectăm ce avem. O seară bună



În drum spre casă, Anastasia e măcinată de îndoieli. "Oare n-am fost prea dură, la ce m-am gândit când am confruntat-o pe Tamara. Noi oricum lucrăm împreună. O să pot să-i fac față de fiecare dată? Un nou sindicat? Tare îi trebuie unei femei singure, cu doi copii și o mamă bolnavă într-o casă care se risipește, bătaie de cap cu un nou sindicat? Nici n-am idee cum se face un sindicat..."

Prietenele ei încearcă să o consoleze, fac glume. "E timpul și satul nostru să dea lumii un șef, măcar la un sindicat, că muncitori simpli, e-he..."

Ajunge în sat.

Becul de la intrarea în casă arde. Semn că bunica nu doarme și o așteaptă pe Nastia. Lângă ușă, chiar la intrare, vede doi saci de varză.

"Ce mă bucur că mama a cumpărat curechi, tot am amînat pînă o venit iarna. Mîine trebuie neapărat să spăl cădușca și să punem curechiul ista la murat"...

Sîmbătă dimineața Anastasia doarme strîns. Simte o respirație caldă lîngă ea.

— Ma-ma-ma-ma

Mînuțele lui Dan o trag de nas, apoi de urechi, apoi îi simte toată greutatea corpului lui care se apasă peste burta ei. Schițează un zîmbet apoi deschide ochii. Anastasia îl pupă pe Dan și îl bosolește. Peste ei vine și Nicu care vrea și el cuprins și bosolit. Anastasia îi pupă pe ambii.

— Neața, frumoșii mamei. Mîncăm azi dimineața împreună? Ce mîncăm?

— Ceai cu clătite cu ciocolată.

— Nicușor, mama îți face clătite dar n-avem acum ciocolată. De care dulceață vrei? Căpșune? Mere? Gutuie?

— Vreau ciocolată. Andrei mănîncă în fiecare dimineață clătite cu Nutella.

— Nicușor, tu știi că mama lui Andrei e în Italia dar eu sunt aici...

— Bine, mami, nu vreau să te duci în Italia. Hai cu dulceață de căpșuni. Și tu Dănuț o să mănînci cu noi?

Dănuț dă din palme și rîde în semn de aprobare.

După ce au mîncat, Anastasia spală căldușca, iar bunica curăță varza. Copiii caută să fie utili, strîng foile de varză de pe masă și le duc la găini. Dar repede se plictisesc și își găsesc de joacă prin ogradă.

Anastasia pare abătută și îngîndurată. Nu poate să nu se gîndească la situația de ieri. A adormit spre dimineață tot din cauza conflictului cu Tamara. O încercau tot felul de gînduri. Uneori își zicea că a făcut bine și se lăuda că a avut curaj și chiar a vorbit bine în fața tuturor. Alteori i se părea că s-a grăbit și că a fost cam naivă și că trebuia să-și țină limba după dinți. Dimineața gîndurile o purtau la fel între aceste două stări.



— Ce ai, fata mamei? Ești cu trupul aici dar cu mintea ești departe. S-o întâmplat ceva?

— Nimic grav, mamă. Ieri am făcut o chestie și nu mă pot hotărî dacă o fost o prostie sau un lucru bun. Mama o privește întrebător. Anastasia continuă.

— Ieri la adunarea sindicatului de la fabrică, am vrut să povestesc despre o idee tare bună dar o ieșit că m-am certat cu șefa sindicatului și am ieșit din sindicat.

— O știu pe Tamara de cînd era de o seamă cu Dan. Tare era arțăgoasă de mitică, și nu s-o schimbat prea tare așa că nu mă mir că v-ați certat. Și sindicatul, mare brînză și el, ce a făcut sindicatul pen-

tru tine pînă acum? Ți-a dat două pachete cu dulciuri la Anul Nou? Lasă că le cumpăr eu din pensie. Da dacă ai ieșit din sindicat, nu e mare scîrbă... Tu mai ghine spune-i mamei ce idee ai avut?

— Nu, mamă, sindicatul nu e o idee rea...El de fapt trebuie, este necesar însă treaba lui nu e doar să dea cadouri de Anul Nou și de 8 martie. Astea le putem face și fără sindicat. De sindicat avem nevoie ca să avem condiții de lucru și salarii mai bune...Despre asta era propunerea mea: despre salarii mai bune. Ții minte protestul acela de la mall?

— Cel despre salariu de 12 mii de lei?

— Da, acela. Pe mine tare m-o aprins ideea asta.



În seara aceea n-am putut adormi pînă n-am căutat pe internet o bucată de noapte despre cum s-o calculat 12 mii și în general despre ideea asta. E o istorie lungă și întortocheată. Dar dacă să zic simplu salariul pentru viață îi salariul care e calculat ca să ajungă unei familii ca a noastră din 4 membri pentru o lună de zile. Suma asta include în ea bani pentru mîncare, haine, casă și comunale, transport, medicamente, școală și chiar îți permite să strîngi niște bani la colțun. Eu amu nici nu pot visa să pot strînge vreun leuț, dar nici nu ne ajunge să supraviețuim. În fiecare lună avem datorii la bar. Dau datoriile, plătesc comunalele și

iau pe datorie din nou. Hai că amu băieții îs mici și nu cer mult, dar peste cîțiva ani cu ce să-l trimit pe Nicu la universitate?!

— Of mamii, nu ne-ar strica deloc să-ți plătească un salariu mai mare. Zici că ai vorbit despre asta la adunarea de ieri?

— Am încercat, mamă, dar nu pot să zic că tare am reușit să vorbesc. Dar pînă ieri am putut să vorbesc cu mai multe colege și ele erau de acord. Mă gîndeam să convocăm o adunare aparte pentru tema asta dar Tamara o deschis ieri adunarea cu tema mea, chiar dacă avea alte vreo 5 întrebări de discutat. Și o povestit într-un mod foarte schimo-

nosit despre asta, eu m-am ridicat să mă apăr, am zis niște vorbe fierbinți, Tamara a zis alte vorbe, am îndemnat-o să facem o încercare să promovăm salariul pentru viață prin sindicat, ea a zis că sindicatul nu va susține niciodată așa ceva. Atunci i-am zis că nu avem nevoie de un așa sindicat cuminte și fără dinți și că mai bine ies din sindicat, ea a zis drum bun și cărare bătută. Și cam asta a fost.

— Draga mamei, tu crezi în ideea asta? Că dacă crezi, atunci ai dreptate chiar dacă o să rămii singură și chiar dacă nimeni dintre colege nu va fi alături să te susțină. Dar să știi că mama ta e cu tine. Eu zic să mergi înainte cu ideea asta, să încerci. Nu-ți fie teamă. O să-ți pară mai rău dacă nu încerci. Nu te teme că o să te dea afară că lucru ca aista, cu multă muncă și bani puțini mai găsești.



— Eu cred în idee, mamă, și vreau să merg înainte. Dar chestia e că nu prea știu unde și cum arată acest "înainte".

— Eu zic să încerci să grăiești cu oamenii ceia de la capitală, care au apărut atunci la televizor. Poate te ajută ei. Precis n-o să-ți încurce.

— Tare bună idee, mamă. Dă pachetul de sare și hai să așază curechiul.

— Nicu, adă mamii sarea din bucătărie și gutuile de pe masă.

Anastasia așează varza una peste alta, le înghesuie ca să încapă cât mai multe căpățini. Strecoară printre căpăținile de curechi și cite o gutuie. Mama dizolvă sarea în căldare apoi Anastasia toarnă apa peste varză... După câteva ore de lucru varza e așezată, cada e plină și femeile adaugă teascul deasupra, ca greutate.

— Hai că am făcut-o și pe asta, zice Anastasia. Avem de mâncare pentru o iarnă întreagă. Tare mi-i poftă de niște borș scăzut.

— Borș scăzut va fi de azi într-o lună, dar acum mama poate să facă niște cartofi scăzuți.

După asta familia își continuă treburile de sîmbătă: Nicu mătură în ogradă, bunica pregătește cartofi scăzuți, Anastasia strînge prin casă, șterge praful, spală niște haine, scutură țolurile, hrănește găinile... Seara o prinde sleită de oboseală și adoarme imediat.



Duminică, printre alte lucruri (pregătit hainele pentru școală, supravegherea lui Nicu ca să își facă temele) Anastasia se așează în fața calculatorului: vrea să-i găsească pe oamenii care au protestat în fața mall-ului.

Îi găsește rapid (au scris și alte câteva ziare despre protestul lor, iar un portal chiar a dat numele lor și organizațiile la care lucrează). În câteva clickuri ajunge pe pagina organizației lor și găsește secțiunea Contacte.

Vede un număr de telefon și un e-mail.

"Cum să-i sun dacă nu-i cunosc? Poate au pus și ei un număr acolo de formă, poate e numărul

personal al cuiva, poate n-o să răspundă la apeluri de pe numere necunoscute...Mai bine le scriu, așa e mai ușor.... Și dacă le scriu, ce să le scriu? Sînt Anastasia Moraru, muncitoare de la Conftext? Și mai departe ce? Că am auzit de ideea voastră? Ei și ce, multă lume a auzit de asta? După multe ezitări scrie un scurt mesaj.

"Bună ziua, mă numesc Anastasia Moraru, muncesc de 6 ani la fabrica Conftext din Ploieni, coasem rochii pentru Rochiato. Am văzut reportajul de la Civic TV despre protestul vostru. M-am bucurat să văd că sunt oameni care se interesează de soarta noastră, a muncitorilor de la fabricile de îmbră-

cămintе. Mi-a plăcut mult ideea salariului pentru viață. Am vorbit cu mai multe colege de la fabrică și toată lumea e entuziasmată. Sindicatul nu vrea nici să audă despre asta. Am vrea să știm dacă e posibil de mișcat lucrurile înainte cumva? Ne puteți ajuta? Cu bine, Anastasia.”

Luni la fabrică era liniște. Tamara s-a prefăcut că n-o vede (dar nici Anastasia n-a fost foarte vorbăreață așa că ignorarea a fost reciprocă). Toată lumea era atît de liniștită și calmă de parcă nu se întîmplase nimic. Nici domnul Vasile n-a ținut predici, cum o făcea de obicei ba chiar s-a salutat politicos. Semn că Tamara nu i-a spus încă nimic. Ori domnul Vasile știe să joace teatru.

”Poate e mai bine așa, își zice Anastasia, nu aprindem focul înainte de vreme.”

A lucrat toată ziua și era nerăbdătoare să știe dacă a primit răspuns la scrisoarea de ieri. Să vină mai repede seara, că zilele în care aștepti parcă-s mult mai lungi.

...În sfîrșit ziua de muncă se termină și Anastasia merge acasă. După ce adoarme copiii se așează în fața calculatorului.

Deschide poșta electronică – un mesaj de la o cumătră din Spania, notificări de la rețeaua de socializare și...un mesaj de la salariudetraiacum.md. Îi tresare inima.

”Mi-au răspuns!”

Apasă pe mesaj și în cîteva clipe acesta se deschide. *”Dragă Anastasia, ne bucurăm extrem de mult că ne-ai contactat. Ne bucurăm și mai mult că te interesează să contribui la efortul de a face real salariul de trai. Și ce bine i-ai zis salariu pentru viață! Ne gîndim că ar dura prea mult dacă am comunica despre acest lucru prin email sau la telefon. Dacă e un efort prea mare să ajungi la Chișinău, am putea veni noi la Ploieni. Te rugăm să ne scrii despre disponibilitatea ta. Cu drag, echipa Salariu de Trai Acum.”*

Anastasia se gîndește că Nicu totuși a crescut din cizmele lui și oricum are nevoie să-i cumpere o pereche nouă. Așa că se duce ea la Chișinău și poate să treacă după piață pe la biroul lor.”

Se înțeleg să se întîlnească sîmbătă la ora 12:00.



Găsește ușor biroul indicat în scrisoarea electronică. E o clădire veche, chiar în centrul orașului. Biroul e la etajul 4. Anastasia ajunge în fața unei uși metalice.

Bate ușor în ușă.

— Intrați, se aude de dincolo.

Intră. E un birou micuț, cu o masă lungă, albă, din rumeguș presat și laminat, luminat de o fereastră mare situată în partea opusă a camerei. Pereții sînt acoperiți cu ziare, unele deja îngălbenite de soare. La masa lungă stau trei persoane...

Anastasia se așează pe un scaun, chiar lângă fereastră. Peste geam vede centrul orașului: frunzele au căzut deja și orașul arată ca o masă indefinită colorată în diverse nuanțe de gri.

Nu știe cum să înceapă discuția dar unul dintre activiști sparge tăcerea...Urmează o discuție lungă-lungă.

Înapoi, în drum spre casă, Anastasia trece pe la un magazin și cumpără un borcan de ciocolată. Are dispoziție excelentă, dar mai ales are speranță – nu e singură și nu e nebună, știe că are cîțiva aliați.



Iar mâine o să facă clătite cu ciocolată să-i bucure și pe copii.

Are de mers o oră jumătate pînă în sat. În autobuz a prins un loc la fereastră, așa că se poate relaxa. A fost o discuție plină.

Tot drumul a fost un monolog intern.

"Cel puțin știu ce trebuie să fac ca să înregistrez un sindicat. Nu-i nimic complicat. Sunt suficiente doar trei persoane. Cred că Olia și Ala o să fie de acord să fie cu mine. Ne vedem într-o zi după lucru și facem adunarea de constituire a sindicatului. Alegem pe cineva conducător. Scriem o cerere către Ministerul Justiției și o depunem împreună cu statutul și hotărîrea de întemeiere a sindicatului. Ion, Maria și Octavian de la Chișinău au zis

că-mi trimit pe email un model de statut și că o să mă ajute să-l redactez. După asta mai vin o dată la Chișinău și depun documentele la Ministerul Justiției și sindicatul e gata.

Partea cea mai complicată urmează după. O să trebuiască să mă lupt pe două fronturi: cu celălalt sindicat pentru membri și cu domnul Vasile și administrația pentru drepturi și pentru salariu pentru viață.

În plus, acum știu ce să-i răspund Tamarei cînd o să-mi zică că-s naivă pentru că Rochiato își poate deschide oricînd încă o fabrică în România sau Ucraina. Nu suntem noi chiar așa de ușor de trecut peste. Maria chiar a găsit pe internet încă 2 fabrici din Moldova, 3 din Ucraina și 2 din România care lucrează pentru Rochiato. Și precis mai sînt și altele, așa cum au zis ei, care nu se afișează prea tare, sau cum o zis Ion subcontractante..."

Ne-am înțeles să-i contactăm pe muncitorii și sindicatele de acolo și să vedem dacă vor să se alătore efortului nostru de a cere de la Rochiato salariu pentru viață pentru munca noastră."

"Asta e răspunsul la întrebarea cum s-a născut sindicatul Solidaritate pentru Salariul de Trai. A trecut 1 an de la înregistrarea lui oficială. A fost un an interesant, chiar dacă pe alocuri extrem de dificil.

Cel mai greu a fost, bineînțeles, la început, cînd abia înregistram sindicatul. Tamara de la sindicatul ramural a încercat să ne pună bețe în roate. Că de ce îi iau muncitoare, că vreau un sindicat nou doar pentru a-mi face o funcție de conducere pentru mine. Chiar m-a pîrît la șeful fabricii noastre că aș vrea să fac un sindicat nou care să dea bătăi de cap pentru conducere.

Am trecut și peste asta: pînă ca Tamara și conducerea să afle despre noul sindicat noi deja depuseserăm documentele la Ministerul Justiției și așteptam răspunsul. Cînd a aflat că facem sindicat nou Tamara a devenit dintr-o dată foarte activă. Sindicatul lor, care pînă atunci s-a ocupat doar de sărbători și felicitări, dintr-odată a început să

ceară și condiții de lucru mai bune, și pauză de masă și ventilare mai bună. Chiar la un moment, Tamara a început să promită că sindicatul va cere și amenajarea unei bucătării normale, cu gaz, ceainic și cîteva cuptoare cu microunde ca muncitoarele să-și poată încălzi mîncarea pe loc. Dar, după atîția ani în care nu s-a făcut nimic, acum era greu să îi convingi pe oameni că o să faci ceva peste noapte...

Cu conducerea tot nu a fost ușor, dar ne-am descurcat. Fabrica avea deja un sindicat și domnul Vasile a trebuit să accepte că dacă muncitoare decid să deschidă un nou sindicat asta e treaba lor și nu ține de dînsul, ori de oricine altcineva din conducere să ne învețe dacă avem sau nu dreptul să mai creăm un sindicat.

Cînd am creat sindicatul am promis colegelor care au aderat la el că vom lupta împreună pentru salariul de trai. Nu am promis salariu de trai



imediat că nu aveam de unde să îl plătesc dar am promis că vom lupta împreună, cot la cot, pentru el, și că această luptă va fi scopul principal al sindicatului nostru.

De un an deja luptăm – am organizat pichete, proteste, câteva marșuri pe strada centrală a orașului. Ați putea întreba: ce am obținut în această luptă? O să vă răspund: am obținut un grup mai mare de luptători și luptătoare pentru salariul de trai. Eram puțini la început, doar membrii sindicatului nostru.

Apoi, cu ajutorul celor de la Salariu de Trai Acum am făcut primii pași.

Am avut câteva întâlniri cu conducerea fabricii noastre la care le-am zis despre salariul de trai și le-am înmînat oficial cerința noastră ca fabrica să plătească muncitoarelor și muncitorilor săi un salariu de trai. Domnul Vasile ne-a zis că el ne-ar plăti cu mare drag și două salarii de trai dacă ar avea de unde dar el nu poate pentru că nu prea decide multe lucruri - el propune brandurilor condiții pentru producție de haine și brandurile aleg întotdeauna pe cei care propun prețul mai mic. Și nu e posibil să plătești salarii de 12 mii de lei și să propui un preț mic așa că el plătește ca salariu atît de puțin doar pentru că...ceilalți propun la fel și dacă el ar veni cu un preț mai mare niciun brand nu l-ar alege să producă.

Conducerea ne-a zis că trebuie să ne adresăm la Rochiato cu cerințele noastre.

Ei credeau că astfel scapă de noi și îngroapă subiectul dar noi chiar am înțeles că trebuie să vorbim și cu Rochiato dacă vrem să obținem salariul de trai.

Cei de la Salariu de Trai Acum ne-au ajutat să identificăm alte două fabrici din Moldova care produc pentru Rochiato. Ambele aveau organe sindicale și am avut noroc de oameni vii și activi acolo care au înțeles despre ce vorbim. Cu așa aliați nu te pierzi!

Am convenit cu acele sindicate să facem o revendicare comună pentru Rochiato.

Mulți ne-au zis atunci că asta e o idee proastă: și dacă Rochiato pleacă din Moldova cu totul?

Dar unde o să plece? În România? În Ucraina? În Polonia? Păi, acolo sînt muncitori ca și noi, oameni cu care ne putem înțelege chiar dacă vorbim alte limbi. Și așa am scris muncitoarelor de la Rochiato din Polonia (la 2 fabrici), din România (2 fabrici) și din Ucraina (4 fabrici).

A durat luni de zile să discutăm, să explicăm ce vrem, să calculeze cei din România, Ucraina și Polonia cît e la dînșii salariul de trai. Acolo, dacă comparăm doar cifra în euro, salariul de trai poate să vă pară mai mare. Dar în realitate acoperă aceleași costuri, numai că costul de viață acolo e mai scump..

Dar a meritat. Astăzi vă prezint rezultatul: revendicarea comună semnată de comitetele sindicale de la toate fabricile care cos haine pentru Rochiato în Europa de Est și care toate cer același lucru: salariul de trai.

Azi ne găsim într-un moment special, unul pe care l-am așteptat demult: momentul în care muncitoarele și muncitorii cer împreună, într-un efort solidar care depășește granițe naționale, riuri, munți și limbi ce stau între noi. Azi vorbim cu o singură voce și cerem același lucru: salariu de trai.

E abia începutul. Rochiato nu e unicul brand ce trebuie "rugat" să plătească salariu de trai. Celelalte branduri trebuie "rugate" la fel. Apoi ar trebui să facem același lucru și în celelalte industrii."

Un val de aplauze a inundat-o pe Anastasia după ce și-a încheiat prezentarea.

Un alt val, de lacrimi, i-a inundat ochii. Plîngea. De bucurie.

Femeile astea, care o ascultau, care erau gata să pornească cu ea pe un drum complicat și dificil, femeile astea le simțea ca fiind familia ei. Avea o familie mai mare...



POSTFAȚĂ

Despre salariul de trai.

Modul în care se măsoară în mod oficial costul minim de viață în Moldova (dar și în alte țări) este salariul minim. Acesta se calculează în fiecare an și este adoptat de Guvern după negocierile cu sindicatele și patronatele.

În 2020, salariul minim brut în Moldova este de 2935 lei iar **salariul minim net**, adică suma pe care muncitorul o primește pentru o lună de muncă pornește de la **2311,60 lei**.

Această sumă nu este nici pe departe suficientă pentru a acoperi măcar necesitățile de bază ale unei persoane, cu atât mai mult ale unei familii din patru membri.

Conform BNS, în Moldova 44% din veniturile lunare ale unei persoane sunt cheltuite pentru hrană, celelalte 56% pentru cheltuieli nealimentare. Asta înseamnă că din

BNS este Biroul Național de Statistică – autoritate administrativă independentă instituțional și profesional, creată pe lângă Guvern în scopul coordonării sistemului statistic național privind dezvoltarea și producerea statisticii oficiale.

salariul minim 1017 lei trebuie să fie suficienți pentru ca o persoană să se hrănească timp de o lună, iar 1294 lei trebuie să fie suficienți pentru ca acea persoană să-și întrețină locuința, să-și procure haine necesare, produse de igienă, medicamente și controale medicale etc.

E greu să ne imaginăm că o persoană chiar ar putea supraviețui cu acești bani. Acum imaginați-vă că acea persoană mai are acasă doi copii minori și o bătrână care depinde de salariul ei pentru supraviețuire, ca în cazul Anastasiei. Bine, Anastasia nu primește tocmai salariul minim, dar primește salariul mediu net în industria îmbrăcăminte, care anul trecut, conform BNS era, pentru o fe-

meie, de 4431,3 lei. Pentru comparație, un bărbat angajat în industria de îmbrăcăminte primește în mediu 5476,3 lei.

Atîta timp cît unicul instrument de măsurare a costului vieții care influențează politicile de salarizare este salariul minim, salariile pe care le vor primi muncitorii în industria de îmbrăcăminte dar și în celelalte sectoare vor rămîne foarte apropiate de salariul minim, adică nu vor fi suficiente pentru un trai decent.

Salariul de trai reprezintă o alternativă la salariul minim, una care estimează nivelul relativ al salariului suficient pentru o viață decentă pentru muncitoare (muncitori) și familiile lor. În metodologia folosită în această carte, salariul de trai include costurile de trai (alimentare și nealimentare) pentru o lună pentru 3 unități de consum.



Salariul mediu în industria de îmbrăcăminte conform datelor BNS din 2019

De asemenea salariul de trai include și un adaos de 10 % pentru cheltuieli neprevăzute (sau economii pe care familiile le poate aduna).

Salariul de trai variază, în mod evident, de la o țară la alta întrucît costurile de trai (alimentare și nealimentare, locuința, asistența medicală, educația) variază de la o țară la alta. Dar în toate țările el măsoară același lucru: **costurile de trai pentru o lună pentru o familie medie**.

Anume din acest motiv salariul de trai, spre deosebire de salariul minim, poate fi utilizat mult mai ușor pentru evaluarea la nivel regional sau internațional și chiar global al costurilor de viață pentru muncitori.



Salariul mediu în industria de îmbrăcăminte conform datelor BNS din 2019

Să luăm industria de îmbrăcăminte și încălțăminte. Aceasta e structurată în lanțuri globale de producție (rețele interconectate de companii situate în diferite țări care lucrează pentru a confecționa un produs, de exemplu o haină).

În cazul povestit în această carte, acest lanț înseamnă că muncitori din Moldova, ca Anastasia și colegele ei, lucrează pentru un brand străin (în cazul nostru brandul ficțional italian, Rochiato). Rochiato cumpără materia primă (bumbac, alte stoffe, nasturi și accesorii) de la câțiva furnizori din Bangladesh și India. În Italia, câțiva designeri produc designul rochiilor. Machetele pentru rochii, împreună cu materia primă sunt transportate la fabricile care cos pentru Rochiato, în Moldova, Ucraina, România dar și Polonia. Pentru munca lor, muncitoarele care cos rochiile Rochiato primesc până la 1% din prețul cu care se va vinde rochia. După ce rochiile sunt cusute acestea sunt transportate în Italia, de unde prin companii de vânzare cu amănuntul (eng. retailer) ajung în magazine. După cum ați citit în carte, brandul ficțional Rochiato nu se găsește pe piața din Moldova, chiar dacă e cusut aici. Asta pentru că brandul nu e de masă, adică consumatorii din Moldova nu-și permit să cumpere rochii de la Rochiato. Cum a ajuns Rochiato să-și producă rochiile la fabrica Confext din Moldova? Brandurile globale aleg să lucreze în regiunile cele mai sărace ale globului. Hainele cele mai luxoase și cele mai scumpe dar și hainele din fast-fashion, adică mai ieftine sunt cusute în părțile cele mai sărace ale lumii – în Sudul și Estul Global (adică Europa de Sud și Est, Asia de Sud și Est, Africa, America de Sud). De ce? Pentru că aici brandurile economisesc enorm pe costurile de producție – achită salarii mai mici și oferă condiții de muncă mai proaste, precum și se bucură de facilități fiscale și de reglementări ecologice flexibile etc.

Țările din Estul și Sudul Global sunt într-o competiție permanentă pentru a semna contracte de

producție cu brandurile. În această competiție, țările jertfesc salariile decente și mențin salarii minime joase pentru a atrage brandurile. De cele mai multe ori aceasta se reflectă într-o cursă pentru a scădea salariile și a spori facilitățile pentru branduri (eng. race to the bottom). Frica cea mai mare a țărilor, guvernelor și muncitorilor din Sudul și Estul Global este că într-o zi o țară o să ofere condiții mai avantajoase (adică salarii mai joase), iar brandurile își vor reloca producția în acea țară. Brandurile cunosc despre această frică și o exploatează la maxim, amenințând guvernele și muncitorii că își vor reloca producția dacă aceștia cer salarii mai mari. Această retorică este folosită nu doar de companiile globale, dar și de guverne, șefi de fabrici, dar și lideri sindicali. Acesta a fost argumentul Tamarei, șefa comitetului sindical de la Confext care i-a zis Anastasiei că e naivă dacă crede că Rochiato nu-și va strânge castrafuțele și nu-și vor muta producția în Ucraina sau România.

Ce putem face pentru a contracara amenințarea de relocare a companiilor?

Ceea ce a făcut Anastasia și sindicatul Solidaritate pentru Salarii de Trai atunci când a contactat celelalte fabrici care produc pentru Rochiato, a fost să calculeze salariul de trai pentru fiecare țară în parte și să solicite împreună de la brand să li se achite salariul de trai.

Producția e globală, iar asta impune ca solidaritatea să fie și ea globală (exact ceea ce face Anastasia: construiește o alianță regională de sindicate pentru a construi un front comun de solidaritate).

În prezent, coaliții de sindicate, organizații și inițiative precum Clean Clothes Campaign în Europa sau Asia Floor Wage în Asia fac acest efort pentru a construi alianțe regionale care să promoveze necesitatea unui **salariu de trai pe regiune** astfel încât indiferent de țara în care un brand va produce să fie obligat să plătească salariul de trai, în dependență de costul vieții din acea țară.

Citește mai mult despre salariul de trai în Moldova:
Lilia Nenescu, Vitalie Sprinceană. Salariu de trai în Republica
Moldova. Studiu de caz: industria îmbrăcăminte. Chișinău, 2018.

Legătură:

www.fes-moldova.org/fileadmin/user_upload/2018/publications/Living_Wage_Moldova_Rom.pdf

Pentru a raporta în mod anonim o încălcare sau abuz
de muncă, vă îndemnăm să accesați IDA.md, o platformă
pentru apărarea drepturilor angajaților.

Text și ilustrații:
Lilia Nenescu
Vitalie Sprinceană

Machetare:
Anna Vasina

Imprimeria _____

Tiraj: 200 buc.

Chișinău, 2020

